

OLIMLAR NIGOHI

ILMIY OMMABOP JURNAL

4-SON 2026-YIL

ISSN 3060-5458

BUXORO -2026

OLIMLAR NIGOHI

ilmiy ommabop jurnal
4-son (2026-yil, mart)

Jurnal 2025-yildan chiqa boshlagan

Buxoro -2026

MUNDARIJA		
4	Oygul Jumayevna Kholmuminova Peculiarities or family, school and community cooperation in environmental legal education	Pedagogika
10	Sunnatov Umid Taxirovich, Mamatxanov Nodirxon Sadriddin o'g'li Ommaviy tartibsizliklarni bartaraf etishga jalb qilinadigan bo'linmalarni jismoniy va ruhiy tayyorlashda mavjud muammolar va ularning yechimlari	Huquq
15	Sharofiddinova Zebiniso Sheroz qizi O'quvchilarda sanogen tafakkurni namoyon bo'lishining o'ziga xos xususiyatlari	Psixologiya
19	Olimov Temur Hasanovich, Kenjayeva Gulhayo Alisher qizi Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirishda pedagogik texnologiyalar	Pedagogika
24	Baratova Malika Ulug'bek qizi, Sharipova Sunbula Ahad qizi "Lison ut-tayr" dostonida yetti vodiy talqini	Filologiya
31	Tosheva Gulnora Djuraevna, Eliyeva Ra'no Rustam qizi Bo'lajak muhandislarning dizaynerlik faoliyatini rivojlantirishga oid uslubiy tavsiyalar	Pedagogika
39	Durnazarov Yorqin Shoniyoz o'g'li Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	Pedagogika
42	Kamolova Dinora Sultonmurod qizi, Avezov Sobit Safarovich Montessori ta'limi orqali bolalar rivojlanishidagi innovatsion yondashuv	Pedagogika
50	Allamurodova Gulhayo Panjimurodovna O'quvchilar bilimini baholashning nazariy asoslari	Pedagogika
54	Istaitilloev Sardor Nusratilloevich Inclusive education and social perspectives towards inclusive education	Pedagogika
57	Shamsuddinova Sohibaxon Biloliddin qizi The social risks of extremist propaganda in the information society	Sotsiologiya
61	Hamroyev Temurbek Jamshid o'g'li Migratsion oilalarda o'sayotgan o'smirlarning ijtimoiy muhitga integratsiyalashuvi va psixologik moslashuvi	Psixologiya
68	Shokirov Mubin Rustamovich, Ergasheva Iroda Qosimovna O'zbekiston respublikasida inson huquq va erkinliklarini ta'minlashning ijtimoiy-siyosiy va huquqiy asoslari: shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va zamonaviy tendensiyalar	Huquq
72	Shamsuddinova Sohibaxon Biloliddin qizi The importance of cultural awareness in language teaching among uzbek students	Filologiya
76	Kholmuminova Aziza Zafar kizi Teaching moral values through the application of innovative pedagogical technologies	Pedagogika
79	Ziyodullayeva Shohsanam Ubaydullayevna "O'zbek bolalar adabiyotida adabiy ertaklarning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari"	Filologiya
82	Akramqulova Mohira Sherali qizi Ta'lim jarayonida o'quvchilarni ijtimoiy faollikka yo'naltirish metodikasining evolyutsiyasi va tarbiyaviy samaradorligi tahlili	Pedagogika
85	X. Qilichova, Asadova Marjona Ahmad qizi Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq madaniyatini shakllantirishning	Pedagogika

	nazariy asoslari	
90	Ochilova Farida Soliyevna Oliy ta'lim muassasalarida aralash ta'lim modelini joriy etishning pedagogik samaradorligi va innovatsion imkoniyatlari	Pedagogika
94	Ilxamova Diana Ikromovna O'smir yoshdagi o'quvchilarda tolerantlikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari	Psixologiya
100	Namozov Baxrom, Ibrohimov Anvarjon Nurullayevich 7-sinf o'smirlarida emotsional barqarorlikni rivojlantirishda maktab psixologining roli	Psixologiya
105	Yusupova Rayona Bahromjon qizi Missionerlik va prozelitizmning siyosiy-ijtimoiy xavfi	Sotsiologiya
108	Hafizov Diyorbek Shaxsga doir ma'lumotlar tushunchasi va himoyasi	Huquq
117	Murodov Shomurod Shahobiddinovich Fanlararo loyihalar tushunchasining pedagogik mohiyati va ta'lim jarayonidagi o'rni	Pedagogika
121	Nasrullayeva Sohiba Sharofovna Kompetensiyaviy yondashuvning pedagogik mohiyati va ta'lim jarayonidagi metodologik ahamiyati	Pedagogika
125	Nazarova Gulira'no Xamidovna Neyro-lingvistik dasturlash (nlp) texnologiyalarining pedagogik mohiyati va yozma ishlarni baholashdagi o'rni	Pedagogika
129	Toshpo'latova Gulniso Rajab qizi, Baxtiyorova Zarnigor Alisher Qizi Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida ta'lim sifatini oshirish	Pedagogika
133	Nabiyev Muhriddin Baxtiyor o'g'li O'zbekiston ekologik qonunchiligida barqaror rivojlanish tamoyillarining huquqiy ifodasi	Huquq
137	Xamroyev Mansur Choriyevich, Migrantlar bilan ishlashning ijtimoiy-psixologik muammolari	Psixologiya
143	Mamatqulov Akbarjon Raim o'g'li, Raqamli texnologiyalar sharoitida texnika talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish	Pedagogika
148	Mamatrayimov Jumanazar Mamatmurod o'g'li The impact of peers and social media on adolescents' psyche in relation to destructive religious ideas	Psixologiya
153	Toshmamatova Umida O'ktam qizi Semantic and etymological features of ethnically motivated place names in uzbek and english	Filologiya

Nabiyev Muhridin Baxtiyor o'g'li
Farg'ona Davlat Universiteti
Maxsus huquqiy fanlar kafedrası o'qituvchisi
E-mail: muhridin2210.deka@gmail.com
ORCID ID 0009-0000-3745-5699

O'ZBEKISTON EKOLOGIK QONUNCHILIGIDA BARQAROR RIVOJLANISH TAMOYILLARINING HUQUQIY IFODASI

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida ekologik qonunchilik tizimida barqaror rivojlanish tamoyillarining huquqiy ifodasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda barqaror rivojlanish konsepsiyasining mazmun-mohiyati, uning ekologik huquq bilan o'zaro bog'liqligi hamda milliy qonunchilikda aks etish darajasi o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining amaldagi normativ-huquqiy hujjatlari asosida ekologik siyosatning ustuvor yo'nalishlari va ularni amalga oshirish mexanizmlari tahlil etiladi. Maqolada barqaror rivojlanish tamoyillarini huquqiy jihatdan mustahkamlash zarurati asoslab berilib, qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha ilmiy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: barqaror rivojlanish, ekologik qonunchilik, ekologik huquq, ekologiyalashgan qonunchilik, barqaror rivojlanish tamoyillari, normativ-huquqiy asos, ekologik siyosat, atrof-muhitni muhofaza qilish.

Аннотация. В данной статье анализируется правовое выражение принципов устойчивого развития в экологическом законодательстве Республики Узбекистан. В исследовании рассматривается сущность концепции устойчивого развития, ее взаимосвязь с экологическим правом и степень отражения в национальном законодательстве. Также проводится анализ действующих нормативно-правовых актов и механизмов реализации экологической политики. Обосновывается необходимость укрепления принципов устойчивого развития в правовой системе и предлагаются научно обоснованные рекомендации по совершенствованию законодательства.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экологическое законодательство, экологическое право, экологизация законодательства, принципы устойчивого развития, нормативно-правовая база, экологическая политика, охрана окружающей среды.

Abstract. This article analyzes the legal expression of sustainable development principles in the environmental legislation of the Republic of Uzbekistan. The study examines the essence of the sustainable development concept, its relationship with environmental law, and its reflection in national legislation. It also analyzes current legal frameworks and mechanisms for implementing environmental policy. The paper substantiates the need to strengthen sustainable development principles in the legal system and proposes scientifically grounded recommendations for improving legislation.

Key words: sustainable development, environmental legislation, environmental law, ecologization of legislation, sustainable development principles, legal framework, environmental policy, environmental protection.

Kirish. Zamonaviy global rivojlanish jarayonlarida atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash masalalari alohida dolzarblik kasb etmoqda. Iqlim o'zgarishi, biologik xilma-xillikning qisqarishi, yer va suv resurslarining degradatsiyasi kabi muammolar insoniyat oldida barqaror rivojlanish konsepsiyasini amaliyotga joriy etish zaruratini yuzaga keltirdi. Shu nuqtai nazardan, barqaror

rivojlanish tamoyillarini huquqiy jihatdan mustahkamlash va ularni milliy qonunchilik tizimiga integratsiya qilish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Barqaror rivojlanish tushunchasi ilk bor XX asr oxirida xalqaro darajada shakllanib, unda hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirish bilan bir qatorda kelajak avlodlar manfaatlarini ta'minlash g'oyasi ilgari surilgan. Mazkur konsepsiya keyinchalik xalqaro huquqiy hujjatlar va dasturlarda, xususan, barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida o'z aksini topdi. Natijada ekologik huquq doirasida yangi yo'nalish - barqaror rivojlanish huquqi shakllana boshladi.

O'zbekiston Respublikasida ham barqaror rivojlanishni ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilgan. So'nggi yillarda qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, jumladan, atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga qaratilgan strategik dasturlar ekologik qonunchilikni takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, ekologik qonunchilikda barqaror rivojlanish tamoyillarining to'liq va tizimli ifodalanishi hamon dolzarb ilmiy muammo sifatida qolmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekiston ekologik qonunchiligida barqaror rivojlanish tamoyillarining huquqiy ifodalanishini tahlil qilish, mavjud normativ-huquqiy asoslarni o'rganish hamda ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy yondashuv va doktrinal usullardan foydalanildi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi va uning huquqiy asoslari zamonaviy xalqaro va milliy ilmiy adabiyotlarda keng o'rganilgan masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu konsepsiyaning nazariy asoslari ilk bor XX asrning ikkinchi yarmida shakllanib, keyinchalik xalqaro huquq doirasida mustaqil yo'nalish sifatida rivojlandi.

Xorijiy olimlardan Philippe Sands o'z asarlarida barqaror rivojlanish prinsiplarini xalqaro ekologik huquqning ajralmas qismi sifatida baholab, uning huquqiy mexanizmlarini atroflicha tahlil qiladi. Marie-Claire Cordonier Segger esa barqaror rivojlanish huquqining evolyutsiyasini o'rganib, uning global huquqiy tizimdagi o'rnini asoslab beradi. Shuningdek, John C. Dernbach barqaror rivojlanishga erishishda integratsiyalashgan qaror qabul qilishning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasining xalqaro huquqdagi shakllanishi Rio Declaration on Environment and Development va boshqa xalqaro hujjatlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, unda ekologik xavfsizlik, ehtiyotkorlik prinsipi va "ifloslantiruvchi to'laydi" tamoyili kabi asosiy g'oyalar mustahkamlangan.

Shunga qaramasdan, mavjud ilmiy tadqiqotlarda ekologik qonunchilikda barqaror rivojlanish tamoyillarining kompleks va tizimli tahlili yetarli darajada yoritilmaganligi mazkur mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Mazkur tadqiqot barqaror rivojlanish tamoyillarining ekologik qonunchilikdagi huquqiy ifodalanishini o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda bir qator bir-birini to'ldiruvchi doktrinal (nazariy-huquqiy) usul, tizimli-huquqiy tahlil usul, qiyosiy-huquqiy usul kabi ilmiy metodlardan foydalanildi.

Natija va muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasida ekologik qonunchilik tizimi barqaror rivojlanish tamoyillarini bosqichma-bosqich o'zida aks ettirib bormoqda. Xususan, 2023-yilda yangi tahrirda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan bo'lib, bu barqaror rivojlanishning konstitutsiyaviy darajada mustahkamlanganligini anglatadi.

Shuningdek, "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun, "Ekologik ekspertiza, atrof-muhitga ta'sirni baholash va strategik ekologik baholash to'g'risida"gi Qonun hamda

boshqa normativ-huquqiy hujjatlarda barqaror rivojlanishning asosiy tamoyillari, jumladan, ekologik xavfsizlik, ehtiyotkorlik (precautionary principle), tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish kabi prinsiplar o'z ifodasini topgan. Masalan, ekologik ekspertiza institutining joriy etilishi har qanday xo'jalik faoliyatining atrof-muhitga ta'sirini oldindan baholash orqali barqaror rivojlanish talablarini ta'minlashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 30-oktabrdagi PF-5863-son Farmoni bilan tasdiqlangan "Atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasi"da 2030-yilgacha bo'lgan davrda ekologik barqarorlikni ta'minlash, resurslardan samarali foydalanish va ekologik xavfsizlikni mustahkamlash bo'yicha strategik vazifalar belgilangan. Mazkur hujjat barqaror rivojlanish maqsadlarini milliy darajada amalga oshirishning muhim huquqiy asoslaridan biri hisoblanadi.

2022-yil 21-fevraldagi Vazirlar Mahkamasining 83-sonli "2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" ham barqaror rivojlanish tamoyillarining institutsional va normativ asoslarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Ushbu hujjatda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlarning o'zaro uyg'unligini ta'minlash asosiy ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan.

Shu bilan birga, olib borilgan tahlillar ekologik qonunchilikda ayrim tizimli muammolar mavjudligini ham ko'rsatdi. Birinchidan, barqaror rivojlanish tamoyillari ko'plab normativ-huquqiy hujjatlarda umumiy qoidalar darajasida ifodalangan bo'lib, ularning aniq huquqiy mexanizmlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Masalan, "ifloslantiruvchi to'laydi" tamoyili ayrim normativ hujjatlarda nazarda tutilgan bo'lsa-da, uni amaliyotda qo'llash mexanizmlari to'liq shakllanmagan.

Ikkinchidan, ekologik nazorat va monitoring tizimida samaradorlik yetishmasligi kuzatiladi. Davlat ekologik nazorati organlari faoliyatining institutsional jihatdan takomillashtirilishi zarur bo'lib, bu barqaror rivojlanish tamoyillarining amalda ta'minlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Uchinchidan, ekologik qonunchilikni amalga oshirishda jamoatchilik ishtiroki yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan. Holbuki, xalqaro huquqiy hujjatlar, xususan, ekologik axborotdan foydalanish va qarorlar qabul qilishda jamoatchilik ishtirokini ta'minlash tamoyili barqaror rivojlanishning muhim elementi hisoblanadi.

Muhokama natijalariga ko'ra, O'zbekiston ekologik qonunchiligida barqaror rivojlanish tamoyillarini yanada samarali ifodalash uchun quyidagi yo'nalishlarda takomillashtirish zarur: birinchidan, barqaror rivojlanish tamoyillarini alohida normativ darajada mustahkamlash va ularning aniq huquqiy mexanizmlarini ishlab chiqish; ikkinchidan, ekologik nazorat va monitoring tizimini kuchaytirish; uchinchidan, ekologik boshqaruvda jamoatchilik ishtirokini kengaytirish; to'rtinchidan, milliy qonunchilikni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari O'zbekiston Respublikasida ekologik qonunchilik tizimi barqaror rivojlanish tamoyillarini muayyan darajada o'zida aks ettirayotganini ko'rsatdi. Xususan, konstitutsiyaviy normalar hamda "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun, ekologik ekspertiza va tabiiy resurslardan foydalanishga oid normativ-huquqiy hujjatlarda ekologik muvozanatni saqlash, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash kabi asosiy tamoyillar mustahkamlangan.

O'zbekiston ekologik qonunchiligini barqaror rivojlanish tamoyillari asosida yanada takomillashtirish uchun ushbu tamoyillarni aniq huquqiy mexanizmlar bilan mustahkamlash, milliy qonunchilikni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish va ekologik boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: Adolat, 2023

2. World Commission on Environment and Development. Our Common Future. – Oxford: Oxford University Press, 1987. – p. 43.
3. United Nations. Rio Declaration on Environment and Development. – 1992;
4. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. – 2015.
5. Atruf-muhit va rivojlanish bo'yicha Rio Deklaratsiyasi (1992 yil 14 iyun).
6. Mensah J. Sustainable Development: Meaning, History, Principles and Pillars // Cogent Social Sciences. – 2019. – Vol. 5. – p. 3–5.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-oktabrdagi PF-5863-son Farmoni "Atruf-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasi to'g'risida".
8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-fevraldagi 83-son qarori "2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida".
9. Barral V. Sustainable Development in International Law: Nature and Operation of an Evolutive Legal Norm // European Journal of International Law. – 2012. – p. 379–406.
10. Dernbach J.C. Achieving Sustainable Development: The Centrality and Multiple Facets of Integrated Decision Making // Indiana Journal of Global Legal Studies.
11. Schrijver N. The Evolution of Sustainable Development in International Law: Inception, Meaning and Status. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. – p. 25.
12. Cordonier Segger M.C. The Role of International Sustainable Development Law in the Evolution of International Law // International Sustainable Development Law. – Oxford: Oxford University Press, 2011. – P. 5–8.
13. Xolmo'minov, J. "Ekologiya huquqi" darslik. Toshkent 2025.